

Maahanmuuton tarve, määrä ja vaikutukset

Tässä muistiossa tehdään yhteenveto pääasiassa vuonna 2024 julkaistuista tutkimustuloksista, jotka käsittelevät Suomeen kohdistuvaa maahanmuuttoa. Muistio koostuu viidestä näkökulmasta, joiden päätulokset ovat seuraavat:

1. Tarve.

päätulos: työikäisen väestön väheneminen estettäisiin pysyvällä 44 000 ihmisen vuotuisella nettomuutolla, mutta nyt näköpiirissä on 24 000 henkilön muuttovoitto.

2. Määrä ja rakenne.

päätulos: Maahanmuuttajat ovat Suomessa syntyneitä nuorempia ja vanhanakin terveempiä. Ukrainan sota ei selitä yksin maahanmuuton lisääntymistä viime vuosina, vaan muutto Aasiasta on lisääntynyt paljon. Viimeaikaisen muuton syissä painottuu työ- ja opiskelu. Suomi on OECD-maiden keskitasoa houkuttelevampi maa osaajille.

3. Työllisyys ja tulot.

päätulos: kaikkien maahanmuuttajaryhmien – myös turvapaikanhakijoiden – työllisyys ja tulot lähenevät samanikäisten Suomessa syntyneiden tasoa maassa vietetyn ajan kuluessa. Mikään ryhmä ei yllä Suomessa syntyneiden tasolle ensimmäisen 10 vuoden aikana. Jopa matalapalkkaisina tunnetuilla aloilla kokopäivätoisissa olevat tuovat julkiselle sektorille verotuloja enemmän kuin saavat yleisimpiä tulonsiirtoja.

4. Opiskelu ja tutkinnot.

päätulos: kaksi kolmannesta tutkinnon suorittaneista maahanmuuttajista on Suomessa vielä kolme vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Osuus on kansainvälistä tasoa.

5. Vaikutukset.

päätulos: makromalleissa maahanmuuton vaikutus julkiselle sektorille on selvästi positiivinen. Vaikutus talouskasvuun suuruus riippuu siitä, nostaako maahanmuutto kohdemaan osaamistasoa ja innovatiivisuutta. Empiiriset tutkimukset osoittavat pieniä vaikutuksia vaikutuskanavien moninaisuudesta ja tutkimusaineistojen luonteesta johtuen. Maahanmuutto ei niinkään syrjäytä Suomessa syntyneitä työmarkkinoilla vaan muuttajat voivat syrjäyttää toisiaan.

Muistiossa painottuvat suomalaiset tutkimukset ja maahanmuuton vaikutukset. Eri toimenpiteiden vertailu ansaitsisi toisen muistion. Toimenpiteitä käsitteleviä kansainvälisiä tutkimuksia löytyy esimerkiksi seuraavista Undermind-tekoälyohjelmalla suoritetuista hauista¹. Kauhanen ym. (2024) tekevät vertailun eri maiden avainhenkilölakeihin, joilla houkutellessaan maahan kansainvälisiä osaajia.

1. Maahanmuuton tarve

Ikääntyvä kansankunta tarvitsee maahanmuuttoa, koska se on vastavoima työikäisen väestön vähenemiselle. Tilastokeskuksen väestöennusteissa arvioitiin ennen syksyn 2024 päivitystä, että Suomeen muuttaa vuosittain 15 000 henkilöä. Se on liian vähän ikääntymisen pysäyttämiseksi tai julkisen talouden kestävyysvajeen purkamiseksi.

Alhon ym. (2023) laskelmien mukaan Suomi tarvitsee vuosittain 44 000 ihmisen pysyvän nettomaahanmuuton, jotta työikäisen työvoiman määrä ei käänny missään vaiheessa laskuun – syntyvyyden lasku saadaan kompensoitua ja ikäluokkien koko vakiintuu.

Tilastokeskus julkaisi uuden väestöennusteen lokakuussa 2024. Siinä nettomaahanmuutto nousi 40 000:een viime vuosien muuttoaalton vuoksi. Luku ei ihan pysäyttäisi Suomen ikääntymistä, mutta poistaisi kuitenkin julkisentalouden kestävyysvajeen.

Tilastokeskuksen ennuste perustuu huolelliseen harkintaan kuolleisuuden, syntyvyyden ja muuttoliikkeen kehityksestä ja oletuksesta, että viimeaikainen kehitys jatkuu muuttumattomana. Ennusteen oletukset ovat läpinäkyviä, ja laskelmassa otetaan huomioon se, että Ukrainan sota on aiheuttanut muuttoshokin, joka ajan kuluessa väistyy. Ennusteeseen ei sisällytetty Ukrainasta tulleiden tilapäistä suojelua tarvitsevien lukumäärää.

Ennuste on kuitenkin mekaaninen. Hyödynnettyään tilastollisia aikasarjamalleja Alho (2024) toteaa, että

”[R]iippumatta siitä, millä resoluutiolla analyysi tehdään, tulos näyttää olevan, että perusteltu luku pitkän tähtäimen nettomuutolle olisi noin 24 000. Tämä on 60 % korkeampi kuin [Tilastokeskuksen] edellisen ennusteen arvo 15 000, mutta merkittävästi vähemmän kuin vuoden 2024 päivityksessä valittu arvo 40 000.”

2. Viime vuosien muuttajat

Suomen väestöstä oli vuoden 2023 lopussa 10 prosenttia ulkomaalaistaustaisia eli henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä.

Maahanmuuttajat ovat Suomessa syntyneitä terveempiä eikä terveysero näytä kapenevan edes iän myötä (Kempainen ym. 2024). Maahanmuuttajanaisten terveysero Suomessa syntyneisiin naisiin nähden on selvin suolisto- ja hengitystiesairauksissa ja miehillä hengitystiesairauksissa sekä niin sanotuissa ulkoisissa kuolinsyissä.

Suomeen tulleet muuttajat ovat keskimäärin nuorempia kuin kantasuomalainen väestö, mutta heidän koulutustasonsa on heikompi ja siten myös heidän tulotasonsa on etenkin alussa matalampi. Se paranee ajan kuluessa muuttajien vähitellen hankkiessa suomalaisille työmarkkinoille sopivaa kokemusta, kielitaitoa ja osaamista.

Sopeutuminen uuteen kotimaahan sujuu helpommin työperäisiltä kuin humanitaarisista syistä maahan tulleilta. Vuosina 1973–2015 turvapaikkahakemuksen perusteella Suomeen tulleita muuttajia oli kuitenkin vain 1,2 prosenttia väestöstä vuonna 2015. Vuosina 2022 ja 2023 Ukrainan sota lisäsi kansainvälisen suojelun perusteella maahan tulleiden määrää, mutta vuoden 2024 yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana kehitys on palaamassa normaaliksi – 19 prosenttia maahanmuuttajista haki Suomessa oleskelulupaa kansainvälisen tai tilapäisen suojelun perusteella.

Lähdemäki ja Rahko (2024) kuvaavat maahanmuuttovirtojen viime vuosien muutoksia. Kun vertailusta poistetaan kansainvälisen suojelun nojalla maahan tulleet, Euroopan osuus on maahanmuuttajista pienentynyt merkittävästi. Suurin muutos koskee Aasiaa, joka on kasvattanut osuuttaan suuresti vuodesta 2019 vuoteen 2024.

Aasialaisten määrä oli suuri jo 2019, mutta maanosan osuus koko maahanmuutosta on kasvanut sen jälkeen. Aasian suhteellinen kasvu on tullut erityisesti Kaakkois-Aasiasta sekä muualta Aasiasta eli Kiinasta ja Intiasta. Näiden osuus yhteensä on noussut 33 prosentista 50 prosenttiin vuonna 2023. Kasvu jatkuu vuonna 2024.

Työ- ja opiskeluperäiset muuttajat hyödyttävät Suomen kansantaloutta suoraviivaisemmin kuin perhe- tai humanitaarisin syin tulevat. Lähdemäen ja Rahkon (emt.) mukaan Aasiasta (pl. Lähi-itä) tullaan työn ja opiskelun perusteella useammin kuin muutettaessa muualta EU:n ulkopuolelta. Aasian (pl. Lähi-itä) suhteellinen osuus on pysynyt tarkasteluajankohtanavakaasti noin 60 prosentissa. EU:sta tulleilla osuus on samaa luokkaa.

Kauhasen (2024) ja Kauhasen ym. (2024) mukaan myös osaajien maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt selvästi. 2000-luvun alussa osaajia saapui Suomeen alle tuhat vuodessa, kun viime vuosina niitä on tullut 2 000. Osaajien maahanmuutto on vahvasti keskittynyt yliopistoihin, terveydenhuoltoon sekä ICT-aloille. Suomi on tällä hetkellä keskimääräistä OECD-maata houkuttelevampi muuttokohde, mutta jää jälkeen Muista Pohjoismaista, joista Ruotsi on vertailun toisella sijalla.

Merkittävä osa muuttajista poistuu Suomesta melko nopeasti. Viidessä vuodessa maahan tulon jälkeen reilut puolet on vielä Suomessa, mutta 10 vuoden kuluttua noin 40 prosenttia on vielä jäljellä. Perheelliset pysyvät muita kauemmin. Suomen vahvuuksiin kuuluu perheiden tarpeiden huomioon otto, elämänlaatu sekä yleinen osaamistaso. Heikkouksia ovat asenteet maahanmuuttajia kohtaan sekä ansiotaso ja verotus.

3. Maahanmuuttajien työllisyys ja tulot

Kaikkien maahanmuuttajien työllisyys tällä hetkellä on keskiarvo eri aikoina ja eri syistä Suomeen tulleista. Kaikkien maahanmuuttajien työllistyminen keskimäärin on kohentunut lupaavaa vauhtia viime vuosina. Tilastokeskuksen mukaan ulkomailta syntyneiden 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli vuosina 2000–2021 keskimäärin yhdeksän prosenttiyksikköä matalampi kuin Suomessa syntyneillä. Vuonna 2022 eroa oli enää reilut neljä prosenttiyksikköä. Viime vuosien nopea

muuttoaalto kuitenkin aiheutti sen, että ulkomaalaistaustaisen väestön työllisyysaste laski vuonna 2023. Tällöin työllisyysaste oli 70,3 prosenttia, mikä on kuitenkin edelleen korkeampi kuin yhtenäkkään aiempina vuosina jaksolla 2016–2021.

Vähän koulutettujen muuttajien työllisyys on hyvä suhteessa vähän koulutettuihin Suomessa syntyneisiin. Sekä eurooppalaisen tilastoviranomaisen Eurostatin että suomalaisten tutkimusten mukaan EU:ssa syntyneiden vähemmän koulutettujen työllisyysaste Suomessa oli ennen koronapandemiaa selvästi korkeampi kuin vähemmän koulutettujen Suomessa syntyneiden. Myös EU:n ulkopuolella syntyneiden vähemmän koulutettujen miesten työllisyys on Suomeen muuton jälkeen korkeampi kuin vähemmän koulutetuilla kantasuomalaisilla. Humanitaarisista syistä maahan tulleilla maahanmuuttajanaيسilla työllisyyslukuja alentaa lastenhoito Suomessa syntyneisiin verrattuna.

Pesola ym. (2024) tuottavat uutta tietoa eri syistä Suomeen saapuneiden menestymisestä työmarkkinoilla täällä vietetyn ajan mukaan yhdistämällä ensimmäistä kertaa Maahanmuuttoviraston yksityiskohtaisia tietoja oleskelulupapäätöksistä vuosilta 2011–2021 ja Tilastokeskuksen laajoja rekisteriaineistoja työmarkkina- ja koulutustulemistista. Aiempi maahanmuuttotutkimus on perustunut näiden tietolähteiden erilliseen analyysiin.

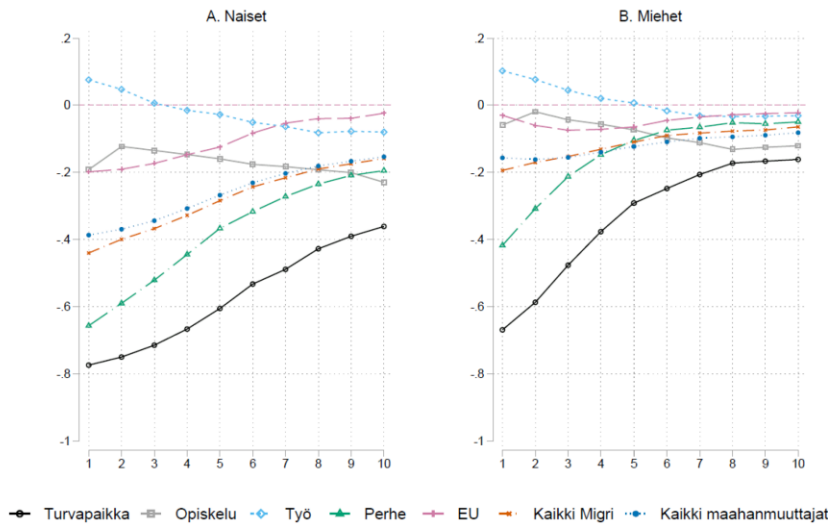
Pesolan ym. (emt) tulokset koskevat maahan 18–59-vuotiaina muuttaneita henkilöitä, jotka asuvat vakinaisesti Suomessa viimeistään oleskeluluvan myöntämisen jälkeisenä vuotena ja edustavat valtaosaa Suomeen pitkäaikaisesti jäävistä maahanmuuttajista. Analyysin ulkopuolelle jää opiskelijan oleskeluluvalla, lyhyellä työluvalla ja EU-kansalaisena Suomeen saapuneita ihmisiä.

Kaikki pitkäaikaisesti Suomeen muuttavista eivät pysy maassa pitkään. Vaikka uudelleenmuuttajat voivat olla joiltain ominaisuuksiltaan erilaisia kuin maahan jäävät, ne eivät kuitenkaan tässä tutkimuksessa merkittävästi vaikuttaneet seuraaviin päätuloksiin.

Kuten aiemmissakin Suomessa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, tutkimuksessa havaitaan, että maahanmuuttajanaisten työllisyys on kaikissa taustamaaryhmissä alhaisempi kuin miehillä ja että erityisesti perheellisten maahanmuuttajanaisten työmarkkina-aseman kehityksen on havaittu olevan heikkoa.

Pesola ym. (emt.) tarkastelevat maahanmuuttajien tulojen kehitystä vertaamalla samanikäisten ja samaa sukupuolta olevien maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten työmarkkinamenestystä maassa asutun ajan mukaan (kuviot 1 ja 2).

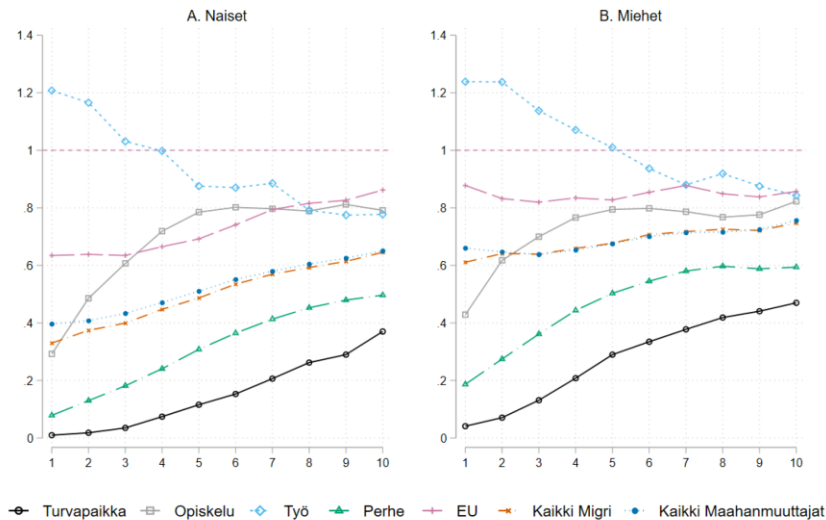
Maahanmuuttajien työllisyys verrattuna samanikäisiin suomalaistaustaisiin samana vuonna

Migrin tiedot maahan muuttaneista oleskeluluvan perusteen mukaan ja kaikki nämä ryhmät yhteensä ("Kaikki Migri") sekä Tilastokeskuksen rekisteritietojen perusteella kunkin vuoden lopussa maassa asuvat vuosina 2011–2020 Suomesta kotikunnan saaneet ("Kaikki maahanmuuttajat"). Punainen katkoviiva kuvaa suomalaistaustaisten työllisyyttä ja tuloja.

Kuvio 1. Maahanmuuttajien työmarkkinamenestys. Lähde Pesola ym. (2024).

Maahanmuuttajien tulot verrattuna samanikäisiin suomalaistaustaisiin samana vuonna

Migrin tiedot maahan muuttaneista oleskeluluvan perusteen mukaan ja kaikki nämä ryhmät yhteensä ("Kaikki Migri") sekä Tilastokeskuksen rekisteritietojen perusteella kunkin vuoden lopussa maassa asuvat vuosina 2011–2020 Suomesta kotikunnan saaneet ("Kaikki maahanmuuttajat"). Punainen katkoviiva kuvaa suomalaistaustaisten työllisyyttä ja tuloja.

Kuvio 2. Maahanmuuttajien tulot. Lähde Pesola ym. (2024).

Tulosten mukaan työllisyyserot pienenevät ajan myötä, mutta työllisyydessä ja ansiotuloissa on edelleen huomattavia eroja vielä kymmenen vuoden jälkeenkin. Työluvalla maahan saapuneiden muita muuttajia parempi työllisyys ja korkeammat tulot sulaa pois kolmen maassa asutun vuoden jälkeen. Kansainvälisen suojelun ja perheenyhdistämisen perusteella saapuneilla työtulot ovat kymmenen vuoden jälkeenkin vielä alle puolet suomalaistaustaisten tuloista ja alle puolet työluvalla tulleiden tuloista. EU-maista saapuneilla tulot ovat maahan saapuessa keskimäärin 78 % suomalaistaustaisten tuloista. Ero pienenee hiukan maassa asutun ajan kuluessa. Kymmenen

vuoden jälkeen EU-maista saapuneilla tulot ovat keskimäärin 87 % samanikäisten suomalaistaustaisten tuloista.

4. Maahanmuuttajien opiskelu ja tutkinnot

Pesolan ym. (emt.) mukaan opiskeluluvalla saapuneet ovat luonnollisesti aluksi kirjoilla oppilaitoksissa, enimmäkseen korkeakouluissa. Työluvalla ja EU-maista saapuneista harva osallistuu Suomessa asumisen alkuvaiheessa koulutukseen, mutta molemmista ryhmistä lähes viidennes on kirjoilla tutkintoon johtavassa koulutuksessa viiden ensimmäisen vuoden aikana. Ensimmäisten neljän vuoden aikana noin 40 prosenttia kansainvälistä suojelua saavista ja kolmannes perheen yhdistämisen perusteella saapuneista on kirjoilla tutkintoon johtavassa koulutuksessa, useimmiten toisella asteella.

Kymmenen vuotta Suomeen saapumisen jälkeen opiskelupaikan perusteella Suomeen tulneiden työllisyysaste on noin 70 prosenttia. Tämä ryhmä ei saavuta keskimääräisen samanikäisen suomalaistaustaisen tulotasoja siitä huolimatta, että he opiskelevat pääosin korkeakouluissa ja asuvat Suomen elinvoimaisimmilla alueilla.

Haapamäen ja Piironen (2024) mukaan vuonna 2021 Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneista ulkomaan kansalaisista oli seuraavan vuoden lopussa työllistynyt yhteensä 55 prosenttia. Yli puolet työllistyy korkeakoulututkintoa vaativiin tehtäviin, ja suuri osa työllistyneistä muuttaa Uudellemaalle. Erityisen hyvin Suomeen työllistyy ammattikorkeakoulujen terveystyö- ja hyvinvointialalta sekä ICT-alalta valmistuneet.

Suomalaisissa korkeakouluissa opiskeli vuonna 2022 yhteensä 30 000 kansainvälistä opiskelijaa (ml. jatkotutkinto-opiskelijat). Nämä opiskelijat ovat suorittaneet toiseen asteen tutkinnon Suomen ulkopuolella.

Kaikista Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneista ulkomaan kansalaisista on Suomessa vuosi tutkinnon jälkeen noin 60–70 prosenttia. Sen sijaan suoraan opiskelutarkoituksessa Suomeen muuttaneista kansainvälisistä opiskelijoista on Suomessa vielä kolme vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen 74 prosenttia kandidaateista, 67 prosenttia maistereista ja 65 prosenttia tohtoreista (Mathies ja Karhunen (2021)).

OECD:n International Migration Outlook 2022:n mukaan Kanadassa ja Saksassa 60 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista oleskeli opiskelumaassa viisi vuotta opintojen alun jälkeen. Virossa luku oli 50 prosenttia, Tanskassa ja Norjassa alle 20 prosenttia.

5. Maahanmuuton makro- ja julkisen talouden vaikutukset

Työperäisen maahanmuuton pelätään usein heikentävän jo työmarkkinoilla olevien työllistymistä tai alentavan heidän ansioitaan kiristyvän työmarkkinakilpailun vuoksi. Maahanmuutto voi kuitenkin vaikuttaa työmarkkinoihin myös muilla tavoin.

Korkeasti koulutetut muuttajat hyödyttävät kohdemaata, koska talouskasvu perustuu koko ajan enemmän osaamiselle. Koulutuksen kustannukset syntyvät lähtömaassa, mutta tuotot uudessa kotimaassa. Maahanmuutto laajentaa ja täydentää Suomessa syntyneiden osaamistarjontaa, innovaatiokykyä ja edistää tiedon leviämistä. Koulutetut muuttajat eivät syrjäytä Suomessa syntyneitä, koska koulutetuista on pulaa. Osaavan maahanmuuttajatyövoiman saatavuus vaikuttaa yritysten sijaintipäätöksiin, ja tutkimukset osoittavat maahanmuuton rajoitusten lisäävän työpaikkojen ulkoistamista.

Myönteisistä vaikutuksista huolimatta Kauhasen (2024) kirjallisuuskatsaus havaitsee, että empiiriset tutkimukset löytävät hieman yllättäen osaajien maahanmuutolle keskimäärin joko olemattomia tai vain lievästi myönteisiä vaikutuksia kantaväestön palkkoihin ja työllistymismahdollisuuksiin.

Osa pienistä havaituista vaikutuksista voi johtua siitä, että muissa maissa suoritettua koulutusta ei ole systemaattisesti tilastoitu. Maahanmuuttajien koulutus on huonosti tunnistettua, ja osa maahanmuuttajista työskentelee koulutustasoaan matalampaa koulutusta vaativissa töissä.

Osaajien maahanmuuton vaikutukset ovat selkeämpiä rajatuissa tutkimusasetelmissä. Koski (2024) osoittaa, että ulkomaisilla keksijöillä ja kansainvälisellä yhteistyöllä on ollut merkittävä rooli suomalaisessa teknologiakehityksessä. Tiedot perustuvat suomalaisten vuosina 2011–2021 Euroopan patenttivirastolta ja Yhdysvaltain patentti- ja tavaramerkkivirastolta hakemista patenttitietoihin.

Tarkastelujakson aikana suomalaisten patenttihakemuksissa oli mukana keksijöitä 68 eri maasta, ja ulkomaalaisten keksijöiden osuus näissä hakemuksissa on kasvanut koko 2010-luvun ajan.

Vuonna 2021 haetuista patenteista 60 prosentissa oli mukana ulkomaalaisia keksijöitä, ja yli viidesosassa oli sekä suomalaisia että ulkomaisia keksijöitä. Yhdysvallat on ollut Suomen tärkein innovaatioyhteistyömaa, mutta myös Saksa, Ruotsi ja Kiina ovat olleet merkittäviä kumppaneita patentoitujen ideoiden kehittämisessä.

Vähän koulutetut

Korkeasti koulutettujen sijaan maahanmuuttajien ajatellaan kilpailevan työpaikoista ennemminkin matalasti koulutetun paikallisväestön kanssa, jolloin maahanmuuttajat voisivat syrjäyttää paikallista työvoimaa ja laskea paikallisen työvoiman palkkoja ja työllisyyttä.

Suomessa aihetta on tarkasteltu tutkimalla virolaisten lähetettyjen rakennustyöntekijöiden tuloa Suomen työmarkkinoille EU:n itälaajentumisen myötä vuonna 2004. Kuosmanen ja Meriläinen (2022) havaitsevat, että tällä oli negatiivinen vaikutus suomalaisten rakennusalan työntekijöiden palkkoihin ja työllisyyteen.

Tämä ei ole kuitenkaan vähän koulutetun maahanmuuton koko kuva. Kuosmanen ja Meriläisen (emt.) tutkimuksessa maahanmuuttajan myös täydensivät kantaväestön osaamista ja sitä kautta kasvattaa muiden ammattiryhmien työllisyyttä, mikä näkyi sähköasentajien tulojen ja työllisyyden kasvuna.

Suomessa on työvoimapulaa useilla matalapalkka-aloillakin. Vero- ja sosiaaliturvajärjestelmämme on luonut työmarkkinoille kannustinongelmia, jotka pitävät vähän koulutetut mieluummin kokonaan pois töistä. Jos maahanmuuttoa olisi liikaa, meillä ei olisi samaan aikaan näin paljon avoimia työpaikkoja näillä aloilla.

Ajatus, että maahanmuuton aiheuttama lisääntynyt työn tarjonta kasvattaisi työttömyyttä, perustuu virheelliseen oletukseen siitä, että työpaikkojen määrä kansantaloudessa on vakio. Tutkimuskirjallisuuden valossa maahanmuuttajat todennäköisemmin syrjäyttävät kantaväestön sijaan muita maahanmuuttajia työmarkkinoilla (Kangasharju ym. 2023).

Makrovaikutukset

Lyhytaikainen iso maahanmuuttoaalto alentaa aluksi muuton kohdemaan elintasoja, koska työllistymiseen kuluu aikaa. Pidemmällä aikavälillä elintaso palaa kohti entistä kasvutrendiään sitä mukaa, kun maahanmuuttajat työllistyvät ja sopeutuvat uuteen kotimaahansa. Kasvun trendi hidastuu, jos uusia muuttajia on paljon eivätkä ne sopeudu uuteen kotimaahansa. Kasvun trendi voi nousta, jos maahanmuuttajat täydentävät ja nostavat Suomessa syntyneiden osaamistasoa. Se lisää investointeja ja innovaatioita ja nopeuttaa tuottavuuskasvua.

Jos maahanmuuttovirta on jatkuvaa, syntyy kaksi vastakkaissuuntaista vaikutusta: Elintaso laskee se, että maassa on koko ajan maahanmuuttajia, jotka eivät vielä ole kotoutuneet. Elintaso puolestaan nostaa se, että väestön suurempi määrä nostaa kokonaiskysyntää ja mahdollisesti sen lisäksi tuottavuuskasvu nopeutuu.

Kaikkien maahanmuuttajien yhteenlaskettu vaikutus julkiseen talouteen on kantaväestöä heikompi, vaikka Suomen ei tarvitsisikaan maksaa heidän koulutustaan. Se ei ole kuitenkaan läheskään kaikilla maahanmuuttajaryhmillä negatiivinen.

Kangasharju ym. (2023) osoittavat, että jopa useilla niin sanotuilla matalapalkka-aloilla alinta työehtosopimuksen mukaista palkkaa saava kokopäiväinen työntekijä keskimäärin maksaa enemmän suoria veroja kuin saa tulonsiirtoja.

Laskelmissa maksetut verot sisältävät välittömät (tulo)verot sekä sosiaaliturva-, eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut. Maksetut verot eivät sisällä kulutusveroja. Saadut tulonsiirrot sisältävät ansio- ja kansaneläkkeet, sosiaaliturvaetuudet, sosiaaliavustukset (mm. yleinen asumistuki) sekä muut tulonsiirrot.

Laskelma kattaa vain pienen osan maahanmuuton julkistaloudellisesta vaikutuksesta. Kaikkia kansantaloudellisia vaikutuksia on vaikea mitata. Edes osaajien muutolle ei löydy tutkimuksissa suuria vaikutuksia. Kauhasen (emt.) kirjallisuuskatsauksen mukaan: ”Osaajien maahanmuuton vaikutuksia julkiseen talouteen on vaikea arvioida, mutta tyypillisesti käytetyt menetelmät viittaavat positiivisiin vaikutuksiin julkiseen talouteen. Näissä arvioissa ei kuitenkaan oteta huomioon välillisiä vaikutuksia, kuten tuottavuuden kasvua ja innovointia, joten ne jättävät osan hyödyistä arvioimatta. Kaiken kaikkiaan on näyttöä siitä, että osaajien maahanmuutto on arvokas

väline tuottavuushaasteisiin ja innovointitarpeisiin vastaamisessa erityisesti maissa, joissa työikäisen väestön määrä vähenee.”

Makrovaikutuksia voi kuitenkin haarukoida niin sanotuilla makromalleilla. Alho ym. (2023) arvioivat Etlan Fog-mallilla kansantalouden ja julkisen talouden vaikutuksia sellaisesta maahanmuutosta, joka pysäyttäisi Suomen ikääntymisen.

Ennen syksyä 2024 tehtyjen väestöennusteiden mukaan väkiluku pienenee Suomessa lähes 20 prosenttia seuraavassa 50 vuodessa. Malli ennustaa, että tämä nostaa julkisen sektorin velan 110 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Velkasuhde jää mallin perusvuoden tasolle 70 prosenttiin ja kestävyysvaje alenee kaksi prosenttiyksikköä, jos vähäisen syntyvyyden aiheuttama ikääntyminen saataisiin pysäytettyä maahanmuuton avulla. Vaikutus velan hallinnalle olisi siis merkittävä.

Mallin maahanmuutto laskee palkkojen ostovoima 10 prosenttia suhteessa ikääntyvään väestöön menettävään perusuraan. Perusurassa kuitenkin palkat lähes kolminkertaistuisivat 50 vuodessa, koska talouden tuottavuus paranee joka tapauksessa. Koska maahanmuutto hidastaa myös inflaatiota, reaalisesti palkat nousisivat vain viitisen prosenttia vähemmän kuin ilman maahanmuuttoa. Nousu olisi kuitenkin moninkertainen tämän päivän tasoon verrattuna.

Palkkavaikutus syntyy siitä oletuksesta, että maahanmuuttajat eivät keksi sen kummemmin vientituotteita kuin kantasuomalaisetkaan. Jos innovaatiot eivät lisääny, viennin lisäys onnistuu vain pudottamalla vientituotteiden hintaa. Se taas alentaa palkkojen kasvuvauhtia.

Todennäköisempää kuitenkin on, että kasvunäkymien paraneminen maahanmuuton seurauksena kannustaisi suomalaisia yrityksiä uusiin ponnistuksiin ja voisimme viedä mikroskooppisen pienenä vientimaana maailmalle niin paljon tavaraa kuin vain rahkeissamme on varaa ilman, että hintoja tarvitsee polkea. Tässä tapauksessa edellä kuvattua negatiivista palkkavaikutusta ei olisi.

Lähteet

Alho (2024). Pohdintaa Suomen väestöennusteen oletuksista poikkeusvuonna 2024. Etlä-Muistio 142.

Alho, Kangasharju, Lassila ja Valkonen (2023). Maahanmuutto ja työvoiman riittävyys. Etlä-Raportti 132.

Haapamäki ja Piironen (2024). Ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen. Vipunen – opetushallituksen tilastopalvelu. Blogi-kirjoitus 30.9.2024.

Kangasharju, Kauhanen, Kalmbach ja Valkonen (2023). Työllisten maahanmuuttajien määrä on kasvanut Suomessa. Etlä-Raportti 136.

Kauhanen (2024). Suomella hyvät edellytykset ulkomaisten osaajien houkutteluun. Etlä-Muistio 145.

Kauhanen ja DeVaro (2024). Osaajien maahanmuuton taloudelliset vaikutukset. Etna-Muistio 141.

Kauhanen, Maczulskij, Riukula ja Ropponen (2024). Ulkomaiset osaajat Suomessa. Etna-Raportti 154.

Kemppainen, Kemppainen, Raitanen, Aaltonen, Forma Kouvonen ja Pulkki (2024). All-cause and cause-specific mortality among older migrant and non-migrant adults in Finland: a register study on all deaths, 2002–2020. *European Journal of Public Health*. Doi 10.1093.

Koski (2024). Ulkomaalaisten keksijöiden rooli suomalaisessa teknologiakehityksessä. Etna-Muistio 138.

Kuosmanen ja Meriläinen, J. (2022). Labor Market Effects of Open Borders: Evidence from the Finnish Construction Sector after EU Enlargement. *Journal of Human Resources*, 0321-11546R2.

Lähdemäki ja Rahko (2024). Aasialaisten maahanmuutto Suomeen on kasvanut merkittävästi. Etna-Erikoisartikkeli 9.

Mathies ja Karhunen (2021). Do they stay or go? Analysis of international students in Finland. *Globalisation, Societies and Education*, 19(3), 298-310.

Pesola, Sarvimäki ja Virkola (2024). Eri syistä maahan muuttaneiden työllistyminen Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä 2024:9.

Loppuviitteet:

ⁱ Haku 1:

https://www.undermind.ai/query_app/display_one_search/0e9962f56e634826eaac8f80b8c9f215341d205c626a1e680c52dd9cca96fc09/

Haku 2:

https://www.undermind.ai/query_app/display_one_search/5608a6de7ddea1ba1500fad88f0cf8014083eec5d8d37ad158316469012c1ddd/